

Sygnatura akt XVIII C 1168/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Poznań, dnia 7 sierpnia 2017 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XVIII Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący: SSO Tomasz Józkowiak

Protokolant: st. prot. sąd. Anita Kubale - Bacha

po rozpoznaniu w dniu 31 lipca 2017 r., w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa M. W.

przeciwko Skarbowi Państwa - Zakładowi Karnemu we W.,

o zapłatę

1. oddała powództwo,
2. nie obciąża powoda kosztami procesu poniesionymi przez pozwanego,
3. przyznaje adw. Ł. M., prowadzącemu Kancelarię Adwokacką w P., przy ul. (...), ze środków Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Poznaniu, kwotę 295,20 zł (dwieście dziewięćdziesiąt pięć złotych i dwadzieścia groszy) z VAT tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu.

/-/ SSO Tomasz Józkowiak

UZASADNIENIE

W pozwie wniesionym do tutejszego sądu w dniu 27 lipca 2016 r., uzupełnionym pismem z dnia 3 października 2016 r., powód M. W. domagał się zasądzenia od pozwanego Skarbu Państwa - Zakładu Karnego we W. na swoją rzecz kwoty 120.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych - prawa do prywatności i godności osobistej.

W uzasadnieniu powód wyjaśnił, że odbywa karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym we W. oraz, że cierpi na chorobę P. i z tego powodu został uznany za osobę niepełnosprawną. Powód wskazał, że leczy się psychiatrycznie i w związku z tym przyjmuje leki psychotropowe. Powód podał, że porusza się bardzo wolno i z pomocą kul łokciowych, a są dni, że jest całkowicie unieruchomiony i musi korzystać z pomocy osób trzecich, co jest dla niego upokarzające, gdyż o tę pomoc musi prosić współosadzonych, którzy nie mają obowiązku mu pomagać. Powód podniósł także, iż cela w której przebywa nie jest przystosowana dla osób niepełnosprawnych, co w ocenie powoda narusza jego prawa i godność osobistą jako osoby chorej. Wskazał, że jest traktowany tak, jak osoby zdrowe i w pełni sprawne. Powód wyjaśnił także, że zdarzenie w wyniku którego doszło do naruszenia jego dóbr osobistych jest „rozciągnięte” w czasie i trwa od marca 2015 r. do chwili obecnej. Powód zarzucił pozwanemu brak rehabilitacji, niekompletne leczenie, niestosowanie właściwych lekarstw. (k. 2, 12)

W piśmie procesowym z dnia 7 listopada 2016 r. ustanowiony dla powoda pełnomocnik z urzędu sprecyzował żądanie pozwu wskazując, że powód, na podstawie art. 23 k.c. i 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c. domaga się kwoty 120.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia wniesienia pozwu, tj. dnia 2 sierpnia 2016 r. do

dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Jednocześnie pełnomocnik powoda wniósł o zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu, wskazując, że koszty te nie zostały zapłacone w całości ani w części.

Pełnomocnik powoda podniósł, że pomimo niepełnosprawności, która powoduje, że powód ma czasami problem z samodzielnym poruszaniem się, jedynymi osobami pomagającymi powodowi w jego egzystencji są inni osadzeni w Zakładzie Karnym we W.. Wskazano także, iż cela, w której powód odbywa karę pozbawienia wolności nie jest dostosowana dla osób niepełnosprawnych, co w codziennej egzystencji powoduje naruszenie praw powoda i jego godności. Powód jest traktowany przez funkcjonariuszy Zakładu Karnego we W. na równi z innymi w pełni zdrowymi osadzonymi. Jako przykład podał, że funkcjonariusze Zakładu Karnego we W. wymagają od powoda, że będzie on ubrany i gotowy w takim samym czasie, jak inni pełnosprawni osadzeni. Ponadto wskazał, że powód musi prosić o pomoc, co powoduje, że czuje się gorszy i słabszy od innych osadzonych. Jest to dla powoda upokarzające i w konsekwencji negatywnie wpływa na stan psychiczny powoda, który z upływem czasu znacznie się pogarsza. W ocenie strony powodowej, w okolicznościach niniejszej sprawy nie może budzić wątpliwości, że doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda, tj. czci w jej znaczeniu zewnętrznym - godności człowieka poprzez niezapewnienie osobie niepełnosprawnej odpowiednich dla jej stanu zdrowia warunków bytu, jak również godnych, higienicznych warunków życia. Z art. 110 § 4 k.k.w. wynika, że przy umieszczaniu skazanego w celi mieszkalnej bierze się pod uwagę między innymi zalecenia lekarskie oraz zwrócił uwagę, że z orzeczenia o stopniu niepełnosprawności wynika, że aktualny stan zdrowia powoda powoduje konieczność pełnienia przez osoby drugie długotrwałej opieki i pomocy w codziennym funkcjonowaniu i pełnieniu ról społecznych przez powoda. Pełnomocnik powoda podkreślił, że pozwany nie wywiązał się z ciężącego na nim obowiązku zapewnienia godziwych warunków odbywania kary poprzez niezapewnienie powodowi, osobie o znacznym stopniu niepełnosprawności właściwych warunków do odbywania kary pozbawienia wolności. (k. 29-32)

W piśmie procesowym z dnia 28 listopada 2016 r. pełnomocnik powoda wyjaśnił nadto, że cela, w której przebywa powód nie jest w żaden sposób dostosowana do przebywania w niej osób niepełnosprawnych (brak uchwytów, poręczy do trzymania - zarówno w celi, jak i np. w łaźni czy łazience, z której korzysta osadzony) oraz że pomimo swej niepełnosprawności powód jest traktowany na równi z innymi współwięźniami i oczekuje się od niego, że będzie wykonywał czynności takie jak ubieranie, mycie itp. w tym samym czasie, co inni. (k. 36-37)

W piśmie z dnia 28 grudnia 2016 r. Prokuratoria Generalna Skarbu Państwa poinformowała, że przekazała sprawę Dyrektorowi Zakładu Karnego we W. do prowadzenia. (k. 69)

W piśmie przygotowawczym z dnia 13 marca 2017 r. pozwany wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powoda kosztów procesu.

Pozwany zaprzeczył, aby dobra osobiste powoda zostały naruszone w trakcie pobytu powoda w Zakładzie Karnym we W.. W uzasadnieniu pozwany wyjaśnił, że w świetle obowiązujących przepisów administracja jednostki penitencjarnej nie posiada kompetencji do nakładania na jakiegokolwiek osadzonego obowiązku udzielania określonego rodzaju pomocy innemu niepełnosprawnemu, a i sam powód nie zwracał się o wyznaczenie osoby, która miałaby mu stale udzielać pomocy w czynnościach życia codziennego. Pozwany wyjaśnił, że powód został zakwaterowany w pięciosobowej celi mieszkalnej znajdującej się na najniższej kondygnacji i przydzielono mu dolne łóżko w celi. Pozwany wskazał, że decyzje takie podjęto w celu ułatwienia powodowi możliwości samodzielnego poruszania się przy pomocy kul łokciowych. Pozwany podał również, że posiada trzy cele mieszkalne przystosowane dla osób niepełnosprawnych, jednak obecnie nie ma możliwości osadzenia powoda w takiej celi z jednoczesnym wyznaczeniem mu dolnego łóżka. Pozwany wskazał, że funkcjonariusze Zakładu Karnego we W. w kontaktach z osadzonymi postępują w sposób humanitarny i praworządny, właściwie realizując swoim postępowaniem zakaz dyskryminacji osób niepełnosprawnych oraz obowiązek prowadzenia zindywidualizowanych oddziaływań na skazanych. Pozwany podkreślił, że powód ma nieskrępowaną możliwość rozmowy z psychologiem, z której dotychczas skorzystał raz w związku ze swoim uzależnieniem, a nie w związku z jego rzekomym złym stanem psychicznym. Pozwany wskazał, że mimo iż obowiązujące przepisy nie zawierają szczególnej regulacji dotyczącej urządzenia i wyposażenia cel

dla osób niepełnosprawnych, to administracja pozwanego, w miarę posiadanych środków finansowych, dążąc do zapewnienia odpowiednich warunków osadzonym dotkniętym niepełnosprawnością przystosowała wybrane cele mieszkalne z uwzględnieniem wymagań osób z niepełnosprawnością narządów ruchu, ale obecnie nie ma możliwości zakwaterowania powoda w jednej z tych cel. Ponadto pozwany podniósł, że powód przed wytoczeniem powództwa nie zgłaszał w trybie skargowym żadnego naruszenia jego praw, co świadczy o tym, że pozew ma wyłącznie fiskalny charakter i nie służy ochronie rzekomo naruszonych dóbr osobistych powoda, a ma na celu wyłącznie uzyskanie nienależnej powodowi korzyści majątkowej. Zdaniem pozwanego w niniejszej sprawie powód nie wykazał określonych przez Kodeks cywilny przesłanek zasądzenia na jego rzecz zadośćuczynienia i w związku z tym powództwo jako bezzasadne powinno zostać oddalone. Pozwany podniósł także, iż zasądzenie na rzecz powoda zadośćuczynienia czy też odszkodowania byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego - powód naruszając porządek prawny miał świadomość, że zostanie mu wymierzona kara, a z uwagi na powszechnie znane skromne warunki pobytu w jednostkach penitencjarnych będzie odbywał karę pozbawienia wolności w takich właśnie warunkach. (k. 110-112)

Na rozprawie w dniu 20 marca 2017 r. strony podtrzymały swoje dotychczasowe stanowiska. Nadto pełnomocnik powoda oświadczył, że powód upatruje naruszenia dóbr osobistych w związku z całym pobytem w Zakładzie Karnym we W., tj. od dnia 13 lutego 2015 r. do dnia 11 lutego 2017 r. (k. 120)

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Powód M. W. choruje na chorobę P..

(...) Zespół (...)/S Orzekania o Niepełnosprawności w S., orzeczeniem z dnia 17 czerwca 2015 r. orzekł, że powód jest osobą niepełnosprawną w stopniu znacznym. W orzeczeniu tym wskazano, że powód wymaga stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji, z jednoczesnym wskazaniem, że stan zdrowia powoda nie wymaga zamieszkiwania w oddzielnym pokoju.

dowód:

- orzeczenie o stopniu niepełnosprawności - k. 4,

- zeznania powoda

Powód został osadzony w Zakładzie Karnym we W. w dniu 26 lutego 2015 r. i przebywał tam do dnia 11 lutego 2017 r., kiedy to został z tej jednostki zwolniony ze względu na odbycie kary pozbawienia wolności.

Przy przyjęciu do Zakładu Karnego we W. powód został poinformowany o możliwości zwracania się do przełożonych ze sprawami osobistymi i problemami związanymi z pobytem w zakładzie karnym oraz o możliwości zgłaszania próśb związanych z osadzeniem w celi.

W czasie pobytu w Zakładzie Karnym we W. powód był zakwaterowany w następujących celach mieszkalnych:

- od dnia 26 lutego 2015 r. do dnia 25 marca 2015 r. w pięcioosobowej celi nr 8, o powierzchni 16,10 m² w pawilonie A na oddziale I,

- od dnia 26 marca 2015 r. do dnia 29 września 2015 w pięcioosobowej celi nr 17, o powierzchni 16,10 m² w pawilonie A na oddziale I,

- od dnia 30 września 2015 r. do dnia 10 lutego 2017 r. w pięcioosobowej celi nr 124, o powierzchni 16,10 m² w pawilonie A na oddziale I.

dowód:

- notatka z dnia 2 marca 2015 r. (zatytułowana „Po przetransportowaniu”) - w aktach osobowych powoda,

- notatka służbowa z dnia 22 marca 2017 r. wraz z kartą historii rozmieszczenia - k. 125-128

Cele, w których powód przebywał znajdowały się na najniższej kondygnacji. W tych celach powód miał za każdym razem wyznaczone dolne łóżko. Łącznie przypisane do pawilonu, w którym znajdowały się cele mieszkalne powoda wyposażone są w wydzieloną kabinę prysznicową dostosowaną dla potrzeb osób niepełnosprawnych.

Administracja Zakładu Karnego we W. przystosowała trzy cele mieszkalne dla potrzeb osób z niepełnosprawnością narządów ruchu. Wyposażenie tych cel stanowią zabudowane kąpiki sanitarne z przystosowanymi dla potrzeb osób niepełnosprawnych prysznicami z ciepłą wodą. W wydzielonym kąpiku sanitarnym przy prysznicu, misce ustępowej oraz umywalce zamontowane są pochwyty. Z uwagi jednak na ograniczoną w tych celach ilość miejsc, administracja Zakładu Karnego we W. nie miała możliwości zakwaterowania powoda w takiej celi, przy jednoczesnym wyznaczeniu mu dolnego łóżka.

okoliczności podniesione w piśmie pozwanego z dnia 13 marca 2017 r. i wobec ich niezaprzeczenia przez powoda, na podstawie art. 230 k.p.c., uznane przez sąd za przyznane

W celi nr 124 powód przebywał m.in. z M. K. i W. P..

dowód:

- zeznania świadka M. K.,
- zeznania świadka W. P.

Powód ma trudności z chodzeniem, porusza się o kulach.

W trakcie pobytu w Zakładzie Karnym we W. powód nie zwracał się o wyznaczenie osoby, która miałaby mu udzielać pomocy w czynnościach dnia codziennego.

Powód w trakcie pobytu w Zakładzie Karnym we W., mimo możliwości korzystania z pomocy psychologicznej, udał się na konsultacje z psychologiem tylko raz - w dniu 1 lutego 2016 r. Konsultacja ta dotyczyła uzależnienia powoda i nie była związana z jego złym stanem psychicznym. W późniejszym okresie powód nie zgłaszał się do psychologa, nie było również konieczności kierowania go na konsultację psychologiczną przez funkcjonariuszy pracujących w zakładzie karnym.

dowód:

- notatka z rozmowy psychologicznej z dnia 1 lutego 2016 r. - w aktach osobowych powoda,
- dokumenty zgromadzone w aktach osobowych powoda,
- zeznania powoda

W czasie pobytu w Zakładzie Karnym we W. powód żalił się współosadzonym na panujące w jednostce penitencjarnej warunki. Powodowi doskwierał brak uchwytów ułatwiających wstawanie oraz brak ciepłej wody. Powód nie składał jednak funkcjonariuszom Służby Więziennej żadnych skarg, ani wniosków na panujące w celi warunki bytowe.

dowód:

- dokumenty zgromadzone w aktach osobowych powoda,
- zeznania świadka M. K.,
- zeznania świadka W. P.,

- zeznania powoda

Przedstawiony stan faktyczny sąd ustalił na podstawie powołanych wyżej dowodów, które uznał za wiarygodne.

Ustaień faktycznych w niniejszej sprawie sąd dokonał częściowo na podstawie notatek urzędowych sporządzonych przez funkcjonariuszy Zakładu Karnego we W.. Notatki te są dokumentami prywatnymi w rozumieniu art. 245 k.p.c., co oznacza, że stanowią dowód, iż osoby, które podpisały te notatki złożyły oświadczenia o treści w nich wskazanej. Powód, fachowo reprezentowany, nie zaprzeczał jednak okolicznościom, które wynikały z treści tychże dokumentów, wobec czego sąd uznał, że odzwierciedlają one rzeczywisty stan rzeczy i uznał je za przydatne dla dokonywania ustaleń faktycznych w niniejszej sprawie. Nadto wskazać należy, że okoliczności wynikające z tychże dokumentów zostały też powołane w piśmie pozwanego z dnia 13 marca 2017 r. i nie zostały zakwestionowane przez stronę powodową, co - z uwagi na treść art. 230 k.p.c. - pozwalało uznać je za przyznane.

Zeznania świadków M. K. i W. P. jedynie częściowo posłużyły dokonaniu ustaleń faktycznych w niniejszej sprawie, gdyż wskazani świadkowie zeznawali bardzo oględnie, a w swoich zeznaniach bardzo często zasłaniaли się niepamięcią.

Sąd nie prowadził postępowania dowodowego w szerszym zakresie, albowiem strony się tego nie domagały (por. w szczególności oświadczenie pełnomocnika powoda złożone na posiedzeniu w dniu 31 lipca 2017 r. - k. 149), a i sąd nie znalazł podstaw, by postępowanie dowodowe uzupełnić z urzędu.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powód domagał się zasądzenia zadośćuczynienia za naruszenie jego dóbr osobistych, w szczególności prawa do prywatności i czci w jej znaczeniu zewnętrznym - godności człowieka, poprzez niezapewnienie mu odpowiednich dla jego stanu zdrowia warunków bytu, jak również godnych, higienicznych warunków życia. Jako podstawę faktyczną swojego roszczenia powód wskazał niedogodności, jakich doświadczał z uwagi na swoją niepełnosprawność w czasie pobytu w Zakładzie Karnym we W. w okresie od dnia 13 lutego 2015 r. do dnia 11 lutego 2017 r.

Podstawę prawną roszczenia powoda stanowił art. 417 § 1 k.c. w zw. z art. 23 k.c. w z art. 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c.

Zgodnie z art. 417 § 1 k.c. za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa.

W myśl zaś art. 23 k.c., dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. W art. 23 k.c. podano otwarty katalog chronionych dóbr osobistych, do których niewątpliwie należą również godność i prawo do humanitarnego traktowania. Zgodnie z art. 24 § 1 k.c. ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny.

Nie każde zatem naruszenie dobra osobistego daje prawo do skorzystania z ochrony prawa cywilnego. W myśl art. 24 k.c. ochrona taka przysługuje jedynie przed bezprawnym naruszeniem dobra osobistego. Bezprawne jest zachowanie sprzeczne z normami prawa lub zasadami współżycia społecznego, bez względu na winę, a nawet świadomość sprawy. Omawiany przepis wprowadza ponadto domniemanie bezprawności naruszenia dobra osobistego. Każde więc naruszenie kwalifikowane jest jako bezprawne. Skutkuje to przerzuceniem ciężaru wykazania przyczyn, dla których nastąpiło naruszenie na sprawcę. Dlatego w procesie o ochronę dóbr osobistych, pozwany ma obowiązek wykazać, że jego działanie nie było bezprawne. Okolicznościami wyłączającymi bezprawność są np. zgoda poszkodowanego,

działanie w ramach obowiązku prawnego, wykonywanie własnego prawa podmiotowego, obrony koniecznej, czy wreszcie działanie podjęte w obronie uzasadnionego interesu społecznego lub prywatnego. Należy jednocześnie pamiętać, że ocena, czy nastąpiło naruszenie dobra osobistego, nie może być dokonana według miary indywidualnej wrażliwości osoby, która czuje się dotknięta zachowaniem innej osoby, lecz przy stosowaniu kryteriów obiektywnych.

Przepis art. 448 k.c. stanowi, że w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia. Przepis art. 445 § 3 stosuje się.

Demokratyczne państwo prawa zobowiązane jest do zapewnienia osobom skazanym na karę pozbawienia wolności godziwych warunków jej odbywania. Obowiązek taki wynika wprost z art. 10 ust. 1 ratyfikowanego przez Polskę Międzynarodowego Paktu Praw Osobistych i Publicznych z dnia 19 grudnia 1966 r., w myśl którego każda osoba pozbawiona wolności będzie traktowana w sposób humanitarny i z poszanowaniem przyrodzonej godności człowieka oraz z art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 listopada 1950 r., który stanowi, że nikt nie może być poddany torturom ani nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu lub karaniu. Wymienione zasady znajdują potwierdzenie również w art. 40, 41 ust. 4 i 47 Konstytucji RP.

Jak już wyżej wyjaśniono w myśl art. 24 k.c. ochrona przysługuje jedynie przed bezprawnym naruszeniem lub zagrożeniem naruszenia dobra osobistego. W przypadku stwierdzenia takiego naruszenia, pokrzywdzonemu przysługuje prawo żądania zadośćuczynienia w oparciu o art. 448 k.c. Skuteczność tego roszczenia zależy zatem od dwóch przesłanek: zagrożenia lub naruszenia dobra osobistego i bezprawności działania. W niniejszej sprawie na powódzie spoczywał ciężar udowodnienia, że odbywał karę pozbawienia wolności w warunkach, które naruszyły lub zagroziły jego dobrom osobistym. Istnienie drugiej przesłanki - bezprawności działania objęte jest domniemaniem i w przypadku udowodnienia przez powoda zagrożenia lub naruszenia jego dóbr osobistych, pozwany, w celu uwolnienia się od odpowiedzialności, musiałby wykazać, że jego działania lub zaniechania nie były bezprawne.

Sytuacja prawna osób pozbawionych wolności (skazanych, tymczasowo aresztowanych) uregulowana jest w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy. Przepis art. 4 § 1 k.k.w. stanowi, że kary wykonuje się w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego. Dalej, wśród ogólnie wskazanych praw osób przebywających w placówkach penitencjarnych ustawodawca wymienił w art. 102 pkt 1 i pkt 10 k.k.w. m.in. prawo do odpowiednich ze względu na zachowanie zdrowia warunków bytowych, pomieszczeń oraz świadczeń zdrowotnych i odpowiednich warunków higieny, a także prawo składania wniosków, skarg i próśb organowi właściwemu do ich rozpatrzenia oraz przedstawiania ich, w nieobecności innych osób, administracji zakładu karnego, kierownikom jednostek organizacyjnych Służby Więziennej, sędziemu penitencjarnemu, prokuratorowi i Rzecznikowi Praw Obywatelskich. W art. 110 § 1 i 2 k.k.w. ustawodawca wskazał, że skazanego osadza się w celi mieszkalnej wieloosobowej lub jednoosobowej, której powierzchnia, przypadająca na skazanego, wynosi nie mniej niż 3 m² oraz że celę wyposaża się w odpowiedni sprzęt kwaterunkowy, zapewniający skazanemu osobne miejsce do spania, odpowiednie warunki higieny, dostateczny dopływ powietrza i odpowiednią do pory roku temperaturę, według norm określonych dla pomieszczeń mieszkalnych, a także oświetlenie odpowiednie do czytania i wykonywania pracy. Zgodnie z art. 110 § 4 k.k.w., przy umieszczaniu skazanego w celi mieszkalnej bierze się pod uwagę w szczególności: decyzję klasyfikacyjną, konieczność oddzielenia skazanego od tymczasowo aresztowanego, potrzebę zapewnienia porządku oraz bezpieczeństwa w zakładzie karnym, zalecenia lekarskie, psychologiczne i rehabilitacyjne, potrzebę kształtowania właściwej atmosfery wśród skazanych, konieczność zapobiegania samoagresji i popełnianiu przestępstw w trakcie odbywania kary.

Uszczegółowienie przedstawionych wyżej zapisów zawarte zostało w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno - porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności, które znajdowało zastosowanie do końca 2016 r. W rozdziale 3 tego rozporządzenia, dotyczącym zasad rozmieszczania skazanych w celach mieszkalnych nie ma przepisów nakładających na administrację zakładu karnego obowiązku umieszczania niepełnosprawnych skazanych w celach specjalnie do tego przystosowanych. Zasadniczo

skazanych rozmieszcza się w celach, uwzględniając w szczególności płeć, wiek oraz uprzednie odbywanie zasadniczej kary pozbawienia wolności albo kary aresztu wojskowego (§ 11). W rozdziale 6 tego rozporządzenia dotyczącym warunków opieki zdrowotnej i bytowej wskazano, że celi mieszkalna powinna być wyposażona w łóżko dla każdego skazanego, odpowiednią do liczby skazanych ilość stołów, szafek i taboretów oraz środków do utrzymania czystości w celi. Niezbędne urządzenia sanitarne sytuuje się w sposób zapewniający ich niekrepujące użytkowanie (§ 28). Odnośnie kąpiele w § 30 ust. 3 tego rozporządzenia wskazano, że skazany korzysta co najmniej raz w tygodniu z ciepłej kąpiele. Skazany zatrudniony przy pracach brudzących korzysta z odpowiednio częstszych kąpiele. Kąpiel skazanego chorego odbywa się według wskazań lekarza. Stosownie do dyspozycji § 26 ust. 1 i 2 ww. rozporządzenia, wobec skazanych przebywających w szpitalach, izbach chorych oraz leczonych poza nimi, a także przewlekle chorych i rekonwalescentów, dyrektor może, na wniosek lub po zasięgnięciu opinii lekarza, dokonywać niezbędnych odstępstw od przewidzianego w regulaminie sposobu wykonywania kary pozbawienia wolności w zakresie uzasadnionym stanem zdrowia tych skazanych. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio wobec skazanych, u których stwierdzono niepsychotyczne zaburzenia psychiczne, upośledzonych umysłowo, uzależnionych od alkoholu albo innych środków odurzających lub psychotropowych oraz niepełnosprawnych fizycznie. W zasadzie niemal tożsame regulacje zawarte są w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno - porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności, które obowiązuje od stycznia 2017 r.

Nadto sąd zauważa, że przepis art. 108 k.k.w. w § 1 nakłada na administrację zakładu karnego obowiązek podejmowania odpowiednich działań celem zapewnienia skazanym bezpieczeństwa osobistego w czasie odbywania kary, a w § 2 tego przepisu mowa jest o tym, że skazany jest obowiązany poinformować niezwłocznie przełożonego o zagrożeniach dla jego bezpieczeństwa osobistego oraz unikać tych zagrożeń.

Powód podnosił przede wszystkim, że jako osoba niepełnosprawna został umieszczony w celi nieprzystosowanej dla osób niepełnosprawnych, co powodowało u niego liczne niedogodności. Pozwany wskazał, że dysponuje jedynie trzema celami przygotowanymi specjalnie dla osób niepełnosprawnych. Zakwaterowanie powoda w takiej celi, jak wyjaśnił, nie było możliwe, gdyż wszystkie te specjalne cele były zajęte. Należy jednak podkreślić, że przydzielając powodowi miejsce w zwykłej celi, pozwany za każdym razem zapewniał mu dolne łóżko, tak by minimalizować niedogodności, jakie spotykają powoda w związku z jego niepełnosprawnością. Nadto, cele w których umieszczany był powód miały dostęp do łaźni z prysznicami przystosowanymi dla osób niepełnosprawnych. Zważywszy zatem na ograniczone możliwości pozwanego w umieszczeniu powoda w celi dostosowanej dla osób niepełnosprawnych i podejmowane jednocześnie przez pozwanego działania mające ułatwić powodowi funkcjonowanie, nie można było uznać, że pozwany dopuścił się naruszenia dóbr osobistych powoda. Pozwany, w miarę swoich możliwości, podejmował bowiem odpowiednie działania mające zminimalizować niedogodności, jakich doświadczał powód ze względu na swoją niepełnosprawność.

Należy jednocześnie podkreślić, że żaden z przeprowadzonych w sprawie dowodów nie wskazywał, jakie jeszcze udogodnienia powinna ze względu na niepełnosprawność powoda posiadać celi, w której zostanie zakwaterowany. Nie wynikało to w szczególności z orzeczenia o niepełnosprawności powoda. Co więcej, powód nie zgłaszał przełożonym żadnych uwag odnośnie swojego zakwaterowania, w aktach osobowych powoda nie ma jakichkolwiek pism powoda dotyczących jego zakwaterowania, w szczególności wniosków o zakwaterowanie w innej celi. Również z zeznań świadków - współosadzonych z powodem w jednej celi M. K. i W. P. nie wynika, by powód wnioskował o zmianę celi lub zapewnienie w niej jakichkolwiek dodatkowych urządzeń, które ułatwią mu w niej funkcjonowanie. Pozwala to skonstatować, że wyposażenie cel, w których przebywał powód uważał za wystarczające.

Rację ma pełnomocnik powoda podnosząc, że z orzeczenia o stopniu niepełnosprawności powoda z dnia 17 czerwca 2015 r. wynika, iż powód wymaga stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji. Orzeczenie to, choć bez wątplenia może stanowić pewną wskazówkę przy ustalaniu miejsca osadzenia powoda, nie nakłada jednak na pozwanego obowiązku zapewnienia powodowi osobistego opiekuna w czasie odbywania przez niego kary pozbawienia wolności. Powód mógł natomiast sygnalizować funkcjonariuszom Służby Więziennej wszelkie swoje potrzeby lub niedogodności. Zebrany w sprawie

materiał dowodowy nie potwierdził jednak, by z tej możliwości korzystał, tym bardziej zaś, by wystąpienia powoda nie spotykały się z właściwą reakcją osób odpowiedzialnych.

Powód podnosił również, że był traktowany przez funkcjonariuszy Zakładu Karnego we W. na równi ze zdrowymi osadzonymi, że wymagali oni od niego, iż będzie ubrany i gotowy w takim samym czasie, jak pełnosprawni osadzeni oraz że musiał prosić o pomoc współosadzonych, co powodowało, że czuł się gorszy i słabszy od innych osadzonych. Powód podnosił również, że działanie funkcjonariuszy Zakładu Karnego we W. było dla niego upokarzające i w konsekwencji wpłynęło negatywnie na jego stan psychiczny, który z upływem czasu znacznie się pogorszył.

Sąd miał na uwadze, że ustawodawca szczegółowo uregulował kwestię obowiązków pracowników Służby Więziennej w zakresie ochrony i realizacji praw przysługujących osobom przebywającym w tego typu placówkach. I tak, zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o służbie więziennej, Służba Więzienna realizuje na zasadach określonych w Kodeksie karnym wykonawczym zadania w zakresie wykonywania tymczasowego aresztowania oraz kar pozbawienia wolności i środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności. Jako jedne z podstawowych zadań Służby Więziennej wymienione są: zapewnienie osobom skazanym na karę pozbawienia wolności lub tymczasowo aresztowanym, a także osobom, wobec których są wykonywane kary pozbawienia wolności i środki przymusu skutkujące pozbawieniem wolności, przestrzegania ich praw, a zwłaszcza humanitarnych warunków bytowych, poszanowania godności, opieki zdrowotnej i religijnej oraz humanitarne traktowanie osób pozbawionych wolności (art. 2 ust. 2 pkt 3 i 4 tej ustawy).

Zebrany w sprawie materiał dowodowy nie pozwala uznać formułowanych przez powoda zarzutów za zasadne. Żaden z przeprowadzonych w sprawie dowodów nie potwierdził, by zachowania funkcjonariuszy Służby Więziennej względem powoda przyjmowały formę szykany, bądź stanowiły wyraz dyskryminacji i bagatelizowania lub wręcz niedostrzegania ograniczeń powoda w związku z jego chorobą. Nie sposób było również uznać, by zachowania te obiektywnie nie były prawidłowe. W konsekwencji nie mogły one naruszać dóbr osobistych powoda, jak również zagrażać tym dobrom. Podstawą odpowiedzialności pozwanego nie może być w szczególności okoliczność, że powód ze względu na swoją niepełnosprawność jest zmuszony prosić o pomoc osoby drugiej. Jest to bowiem wynikiem choroby, na którą cierpi powód, a której istnienie nie obciąża pozwanego. Należy przy tym podkreślić, że przebywając w warunkach wolnościowych powód również musiałby się zwracać do innych osób o pomoc.

Powód nie wykazał również w toku procesu, by wymagał szczególnej rehabilitacji, której w Zakładzie Karnym we W. bezzasadnie go pozbawiono, jak również, by podejmowane w stosunku do niego niewłaściwe leczenie lub uniemożliwiono mu stosowanie właściwych leków.

Mając na uwadze naprowadzone wyżej okoliczności należało stwierdzić, że powód nie wykazał pierwszej z przesłanek odpowiedzialności pozwanego, tj. zagrożenia lub naruszenia jego dobra osobistego.

O naruszeniu godności skazanego można mówić wówczas, gdy cierpienia i upokorzenia przekraczają konieczny element cierpienia wpisanego w odbywanie kary pozbawienia wolności. Przeprowadzone postępowanie dowodowe nie daje podstaw do uznania, by zachowania pozwanego wobec powoda można zakwalifikować za godzące w dobra osobiste powoda.

W realiach rozpoznawanej sprawy nie sposób było również uznać, by zachowanie pozwanego było bezprawne (pozwany działał w ramach obowiązującego porządku prawnego).

Już choćby zatem z powyższych przyczyn żądanie pozwu nie było zasadne.

Niezależnie jednak od powyższego sąd zauważa, że treść zeznań powoda nie pozwala na uznanie, by zachowania funkcjonariuszy Służby Więziennej, na jakie się powoływał były dla powoda źródłem takiej krzywdy, która uzasadnia przyznanie mu zadośćuczynienia. Należy bowiem podkreślić, że zasądzenie zadośćuczynienia w razie stwierdzenia zagrożenia lub naruszenia dobra osobistego na skutek bezprawnego zachowania innego podmiotu jest uprawnieniem, a nie obowiązkiem sądu i zależy od okoliczności konkretnego przypadku. Treść zeznań powoda, sposób ich składania,

jak również przywoływane w nich przez powoda fakty nie pozwalają skonstatować, by powoływane przez powoda zachowania pozwanego były dla niego źródłem szczególnego cierpienia, wykraczającego dalece poza normalne konsekwencje niepełnosprawności, z jaką musi się zmagać od kilku już lat.

Sąd okręgowy podziela przy tym utrwalony w orzecznictwie pogląd, że osadzenie w celu odbycia kary pozbawienia wolności zawsze wywołuje ujemne konsekwencje dla skazanego. Nie można zapominać, że są to naturalne konsekwencje izolacji więziennej. Osoba popełniająca przestępstwa musi liczyć się z tym, że będzie musiała ponieść za swoje czyny karę przewidzianą prawem, która powinna stanowić dla niej realną dolegliwość. Powód nie miał podstaw oczekiwać, aby warunki panujące w jednostce penitencjarnej były podobne do warunków wolnościowych. Należy podkreślić, że powód przebywał w okresie objętym żądaniem pozwu w Zakładzie Karnym we W. z uwagi na swą przestępczą działalność. To zaś zawsze wiązać się będzie z pewnymi niedogodnościami i utrudnieniami. W toku procesu powód nie wykazał jednak, by powyższe ograniczenia i utrudnienia przekraczały dopuszczalną miarę, bądź były szczególnie dokuczliwe i uciążliwe i to również, gdy wziąć pod uwagę jego stan zdrowia.

I z tych zatem przyczyn żądanie pozwu nie mogło zasługiwać na uwzględnienie.

To mając na uwadze, w punkcie 1. wyroku, sąd oddalił powództwo jako bezzasadne.

O poniesionych przez strony kosztach procesu, w punkcie 2. wyroku, sąd orzekł na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. i art. 102 k.p.c. Ponieważ powód przegrał proces, zobowiązany był do zwrotu na rzecz pozwanego poniesionych przez niego kosztów procesu (na które składały się wyłącznie koszty zastępstwa procesowego). Sąd uznał jednak, że w rozpoznawanej sprawie zachodzą okoliczności szczególnie uzasadnione, przemawiające za nieobciążaniem powoda kosztami procesu poniesionymi przez pozwanego, w szczególności, gdy zważyć na trudną sytuację majątkową powoda (która legła u podstaw zwolnienia go od kosztów sądowych) i życiową (powód jest osobą niepełnosprawną, choruje na chorobę P.). Nadto sąd wziął pod uwagę, że udział fachowego pełnomocnika pozwanego (którego wynagrodzenie stanowiło jedyne koszty pozwanego) w niniejszym postępowaniu nie był znaczny. Pełnomocnik pozwanego uczestniczył tylko w jednym posiedzeniu, zaś dwa z jego pism przygotowawczych zostały zwrócone.

W punkcie 3. wyroku sąd przyznał pełnomocnikowi powoda z urzędu adw. Ł. M. należność z tytułu kosztów pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu. Zgodnie z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu, koszty nieopłaconej pomocy prawnej ponoszone przez Skarb Państwa obejmują: (1) opłatę ustaloną zgodnie z przepisami niniejszego rozporządzenia oraz (2) niezbędne i udokumentowane wydatki adwokata. W myśl zaś § 4 ust. 1 rozporządzenia, opłatę ustala się w wysokości co najmniej 1/2 opłaty maksymalnej określonej w rozdziałach 2-4, przy czym nie może ona przekraczać wartości przedmiotu sprawy.

Opłata maksymalna w rozpoznawanej sprawie wynosiła 240 zł netto (ustalona na podstawie § 14 ust. 1 pkt 26 rozporządzenia), a zatem pełnomocnikowi powoda z urzędu przysługiwało co do zasady wynagrodzenie w kwocie 120 zł netto. Mając jednak na uwadze nakład pracy adwokata, wartość przedmiotu sporu, jak również nakład pracy pełnomocnika, jego uczestnictwo we wszystkich posiedzeniach, sąd uznał za uzasadnione podwyższenie wskazanej opłaty do maksymalnej stawki, czyli do kwoty 240 zł netto, stosownie do § 4 ust. 2 rozporządzenia. Należna pełnomocnikowi opłata została przez sąd powiększona o 23% VAT (z uwagi na § 4 ust. 3 rozporządzenia), co dało ostatecznie kwotę 295,20 zł podlegającą zasądzeniu na rzecz pełnomocnika.

/-/ SSO Tomasz Józkiwiak